

Somszétültetés Csólyosban a Jukkásdombon (2021.09.16-18.)

Miután 2021. szeptember elején leszüreteltük a *terves ridegtartás*¹ mellett megtermett, első komoly somtermést a csólyosi somkertben, 2021.09.09-én átültettük onnan a (már szabad térben küszködő csemeték után) az *első, nálunk kikelt somfácskát* Majsára², *somnak való körülmények* közé³. Ezzel megkezdődött a somkert *megszelídítése és hosszú távú rendezése*. Az alapötlet a feleségemtől való. Ő javasolta, hogy az *átültethető somokat szórjuk szét a Jukkásdomb ÉNY-i oldalában*.

Az ötletet *három okból* is jónak találtam. **a)** A somok szempontjából azért, mert ezzel a fölnevelődési *növényközeg* nem változik, hisz *eddig is döntően akáckörnyezetben* növekedtek. Az új helyek *indító talajközege* se változik, mert minden somfa az eredeti talajából kap egy talicskányit. Ám ha ebből kinő, akkor már a *szárazabb és kövesebb, törmelékes, de humuszos halomoldal* lesz a végleges haza. **b)** Ezáltal a tanya lakóhalmának platója a szomszédság felől beláthatatlanná, intimebbé válik. **c)** Megkezdődhet a hasznos fák „eltakarítása” a tervezett „teherbejáró” (tűzifaszállítás, szippantó) számára a tanyaépület és a Jukkásdomb mögött.

Egyelőre *5 ültetőhelyet* jelöltem ki, a dombkorona vonalát követve a hátsó le-feljáró mentén. Odalent pedig elkezdtem a már kipróbált módszerrel (lásd: *Somátültetés Csólyosból Majsára*) az átültetésre kiszemelt somok kiásását úgy, hogy *a helyben maradóknak maradjon elegendő, szabad-szellős hely* a terebélyesedésre meg a termésre.

A kiásottak esetében ezúttal már *nem törekedtem a teljes gyökérszóna kiemelésére*. Mivel ezek még fiatalabbak, fejletlenebbek voltak a Majsára hozottnál, *főgyökerük és második oldalgyökérszintjük még kevésbé volt fejlett*, mint amazé. Emiatt nem is ástam mélyre, amivel az *akác- és egyéb gyökerekkel való megküzdést* is egyszerűsíthettem s magát az átültetést is gyorsíthattam:

¹ Lásd a létesítési koncepciót. Győri-Nagy S.: *A som fajtabank története a MÖF-EKI csólyospálosi Tájbirtokán. Gazdálkodási naplójegyzetek 2011–2014*. Továbbiak és fotók a MÖF-EKI Archivum „Som” könyvtárában.

² Ennek leírását lásd: *Somátültetés Csólyosból Majsára*. „Magán” könyvtár, „Majsa_ház_telek” alkönyvtárban.

³ Az eddigi kiültetésektől eltérően most már ügyeltünk arra, hogy *árnyékos helyre* kerüljön.

A fenti kép egyben a növények békés „talajfelosztó gyökérszövetségének” is beszédes példája, mely egyúttal *frappáns cáfolata a zöldek elvakult akácgyűlöletének*⁴ is. A fenti kiásásból ui., ahogy az ezt követőkből ugyanígy, *legalább 3 társnövény különböző vastagságú, keresztező gyökereit* hánytam ki: *bodzát, diót és akácot*, amelyekről a somfácskák a legkevesé se zavartatták magukat. Valamennyi szépen, egészségesen fejlődött, legfőljebb a gyökereik vonalvezetésén volt látható, hogy olykor „akadályokat” érzekeltek és kerülgettek a talajban.

Ugyanakkor ebből *előnyük* is származott a kis somoknak, mint ahogy minden más növénynek megvan ez az előnye, amely részese a gyökérszövetségnek. Minthogy azonban én, az ember, kívül voltam a magam szándékával ezen a növényi gyökérszövetségen, csak a hátrányait szenvedtem el ennek az erős összefogódzásnak. Nekem „*szét kellett bagoznom*” ezt a *talajbéli szövődéket* ahhoz, hogy abból a magam elképzeléseinek megvalósítására „*kihámozhassam*” a kis somot.

A fenti képen látható *somgyökérzetten keresztülnőtt akácgyökér* különösen emlékezetessé tette magát számomra. Nemcsak a behatolási oldalán és a som gyökérszónáját elhagyó oldalon kellett pontosan megkeresnem, hogy mennél kevesebb kárt okozzak a somgyökerekben, hanem ugyanilyen óvatosan el is kellett vágnom. Ám ezzel nem szűnt meg minden gondom az akácgyökérről, ui. ekkor derült ki, hogy *a som főgyökere itt kettéoszlott, és átkarolta az akácgyökéret*. Olyan szorosan, hogy szél legyen a talpán, amelyik ezzel a *talajba kötő, élő, és rugalmas erővel* megbirkózik, és kiszakítja vagy legalább is megdönti a növényt. Ugyanakkor az akác se halt bele ebbe a szorításba, s tán még ő is nyert valamit ebből a *szoros együttélésből*.

A *domboldali ültetőgödörket* olyan mélyre ástam, hogy az *50 cm-es öntözőcsövek* a felszíntől a gödörfenéig érjenek, s így majdan közvetlenül a száraz domboldal földjébe vezessék a vizet, arrafelé csalogatva a fejlődő gyökereket. Az *első som* annak a nyugatra néző dombkoronának a közelébe került, ahonnan a legelső sommagoncokat – védőárnyék híján – 2011-ben még kiperzselte a nap⁵. Neki már *szellős enyhelyet* nyújtanak az élőhelye körül fölcseperedett *akácok, diók, somtársak*:

⁴ Lásd: Győri-Nagy: *Akáclevél*. Honlapokon, pl.: https://fataj.hu/archiv/2014/05/073/201405073_Akaclevel.php

⁵ Lásd fentebb: A som fajtabank története a MÖF-EKI csólyospálosi Tájbirtokán, 2011–2014.

A többi 4 saját nevelésű somfácskánk is ugyanilyen növény- és talajkörnyezetbe, árnyas, szélvédett, de szellős-levegős helyre került, a Jukkásdombnak a tanyató felé ereszkedő lejtőkoronája peremére. Ezeket már a mai napon ástam ki fölnevelődésük helyéről, a képen látható domblábi somkertből, és hoztam följebb pár méterrel, a véglegesnek szánt helyükre. Egyelőre meglehetősen „elvesznek” a koronára ugyancsak feltörekvő akácok között:

Ez azonban egyelőre nem is baj, inkább haszon. Mind a somocskák, mind az ember számára. Mert hisz az ember is azért létezik a teremtésben, hogy a maga rendjét ő is belevigye a teremtménytársak rendjébe, s ezzel egy mindenkinek léttet adó egyensúly fenntartásához járuljon hozzá.

A somszétültetés 2021. évi üteme ezzel befejeződött. Még egy hasonló szétültetési ütemre való sommagonc várakozik odalent a somkertben, a nagyok árnyékában meghúzódva. Ők a biztonsági tartalék arra az esetre, ha bárhol pótlásra lenne szükség: akár a parlaggyümölcsösben, akár itt fenn a dombkoronán, akár odalent a somkertben maradt, termő somfák között. Mert baja, betegsége, pusztulása bármikor eshet mindennek, ami él. Ezért vetjük el az idej somtermés legszebb magvait is. Mert aki nem fog saját magot a saját termésből, az mások becsületére vagy becstelenségére bízta magát és családját. Erre az ősi parasztigazságra mindinkább létfontosságú visszaeszmélnünk.

GYNS., Kiskunmajsa, 2021.09.17.

Éva megjelenése a Biblia szerint is alapvető változást hozott Ádám addigi életében, s ha voltak ilyenjei: a terveiben. Feleségem ritka tanyaszemléi közül így jártam én is a ma délelőttivel, amelyből a somátültetés délutáni folytatása lett. Ez a „ráadásütem” a lakóplató intimitásának fokozását, beláthatósága csökkentését volt hivatott szolgálni. Mivel még volt tartalék, volt miből. A délelőtti közös falocsolást követően ebéd után is kimentem a tanyára, és estig még elültettem 3 somcsemetét a platóperemen, fűrészfogasan a domboldaliakhoz képest...

Előbb persze ki kellett szednem őket a somkertből, s meg kellett ásnom az ültetőgödröket. Az előzőekhez viszonyítva mindkét feladatnak voltak „újdonságai”. A kiszedésnek egyrészt az, hogy itt már ráástam az *előző gazda marhaetető helyére*, ahol *tömérdek bálamadzagot* emészt még a föld⁶. Másrészt az, hogy az állandó marhatrágyázásra az akácok is „emlékeznek”, s itt több centi vastagságú akácgyökerekkel ölelkeztek a somgyökérzetek:

Az ültetőgödör-ásás a dombletői helyekhez képest nehezebb volt. A peremkörnyék sok *építési törmeléket, beton- és tégladarabot* rejtett. A somok ugyan megbirkóztak volna ezzel is, hiszen a köves hegyi talaj sem idegen számokra. A *zömítő töltés* azonban mindehhez még *fokozottan száraz talajösszetet* is eredményezett. Ez a csőlocsolás hatékonyságát nemkívánatosan csökkentette volna. Ezért inkább ezeket a gödröket mélyebbre ástam, és belőlük következetesen kibányásztam a *kőnemű töltésanyagot*, legalább az elindulást megkönnyítendő a csemetéknek. Ez az akácgyökér-leletekkel együtt látszik az utolsó fénykép jobb alsó sarkában.

Egyik-másik csemete itt a felszínen *„kapaszkodik” akácba*, míg ismét erőre nem kap, és a talajban helyre nem áll a *megszokott gyökérszövetség*. Idefönn jóval *erősebb a szél*, mint a dombalji somkertben vagy domboldalban. Egyelőre emiatt a *kettős „akáctámogatás”*: egyik felől élő *akácfatörzs*, a másik oldalról pedig *akáckaró*.

Befejezésül az akácliget újonc lakóit *bőségesen elláttam vízzel*, mert az őszele se sokkal tér el az idej nyártól: a napokban beharangozott esőből is szinte csak a harangszó lett valóság. *A fogadó talajok mindenütt végtelenen ki vannak száradva*. A körülmények tehát nem a legkedvezőbbek, ám mégis

⁶ Lásd még: Győri-Nagy 2011:7. In: Győri-Nagy Sándor–Nagy Gergely: Teremtés-szeletünk/Schöpfungssegment, EKI-Tanulmányok III., Magyar Ökoszociális Fórum Európai Kommunikációs Intézet, Kiskunmajsa, 2011.

bízom ebben a kedves, szívós növénykében, hogy némi emberi segítséggel itt is bebizonyítja: *ma is képes megélni sivataggá tett, egykori alföldi termőhelyein.*

GYNS., Kiskunmajsa, 2021.09.18.